

**PREDAREA ELEMENTELOR DE BILDUNGSROMAN.
„LA MEDELENI” DE IONEL TEODOREANU (PREADOLESCENȚA)**

**TEACHING THE ELEMENTS OF BILDUNGSROMAN.
"LA MEDELENI" BY IONEL TEODOREANU (PREADOLESCENTS)**

Vlad CARAMAN, dr., conf. univ.,
UPS „Ion Creangă” din Chișinău
ORCID: 0000-0001-6679-1173
caraman.vlad@upsc.md

Vlad CARAMAN, PhD, Associate Professor,
“Ion Creanga” SPU of Chisinau

CZU: 821.135.1.09

DOI: 10.46727/c.v3.21-22-03-2024.p30-33

Abstract. The article proposes an analysis of the Bildungsroman elements from the novel *La Medeleni* by Ionel Teodoreanu, at the stage of preadolescence. This work valorizes, as I have already stated, in a didactic plan, the theme of ages (childhood, preadolescence, adolescence, maturity, old age), of the human condition (life, death, happiness, failure, suffering), of the struggle (for justice, truth, good, freedom) etc. In the present case, we do not propose a detailed analysis of the novel, but we select crucial moments from the lives of the characters that constitute bridges between various stages of life and we refer, concretely, to the second age of education, namely preadolescence, puberty, through the character Danut. It is about the transition of the main character Danut from primary school to high school. We have certain events that the characters (Danut, Olguta and Monica) go through, following which they evolve. The preparation of Danut's departure from home, the move from Iasi to Bucharest, the temporal separation from his family, from his parents, sister and Monica, constitute the fable of this part of the novel. In the center of the action we also have the Pan Director, the parents Deleanu, Alice and Iorgu who are meditating on Danut's transfer to another locality for high school studies. We have three categories of characters who have divided opinions about the transition, Danut's departure to study in another locality, far from his parents' home. We see what mental processes a person goes through in the period from childhood to puberty. At the same time, we also propose two didactic activities about capitalizing on this theme in Romanian language and literature lessons.

Keywords: character, education, transfer, becoming, preadolescence, departure, transition, separation, family, teaching.

Prin opera artistică a lui Ionel Teodoreanu, în special romanul trilogie *La Medeleni*, se valorifică, după cum am mai afirmat, în plan didactic, tematica vârstelor (copilăria, preadolescența, adolescența, maturitatea, bătrânețea), a condiției umane (viața, moartea, fericirea, eșecul, suferința), a luptei (pentru dreptate, adevăr, bine, libertate) etc. Anume frumosul, prietenia, dragostea, educația, eroismul devin laturile dominante ale vârstelor școlare prezentate de autor. În cazul de față nu ne propunem o analiză detaliată a romanului, ci selectăm momente cruciale din viața personajelor care constituie punți de legătură între diverse etape ale vieții și ne referim, concret, la a doua vârstă a educației, și anume preadolescența, pubertatea, prin intermediul personajului Dănuț.

Vârsta preadolescenței, din anumite puncte de vedere, pare a fi cea mai dificilă în viața omului, deoarece, constituind puntea fragedă între copilărie și maturitate, pune probleme ce pot

genera situații grave: creștere subită, dimorfismul sexual, visarea cu ochii deschiși, exuberanță motorie, independență, sensibilitate psihologică, conflicte familiale etc. Totodată, în trecerea de la ciclul primar la cel gimnazial, în unele cazuri cu plecarea din mediul familiei, de la ai săi la alții (de la identitate la alteritate), în altă localitate, mai ales de la sat la oraș, au loc transformări radicale care sunt greu de depășit la această vârstă. Anume asupra acestui fapt, al plecării din sânul familiei la etapa pubertății, ne vom referi în cele ce urmează. Desigur, trecerea de la vârsta copilăriei la cea a preadolescenței nu e un proces de o zi, săptămână sau lună, ci un proces care durează până și ani.

În romanul *La Medeleni* avem prezentat răstimpul respectiv începând cu partea a doua a volumului I *Hotarul nestatornic*, alcătuit din IV capitole: I. „*Mediul moldovenesc*”; II. *Robinson Crusoe*; III. *Păpușa Monicăi*; IV. „*Moș Gheorghe, nu tragi din lulea?*”. Anume pe fundalul trecerii lui Dănuț de la școala primară la liceu se prezintă evenimentele respective (în perioada dată „liceul” corespundea „școlii generale” de azi).

Pregătirea plecării lui Dănuț de acasă, trecerea de la Iași la București, ruperea temporală de familie, de părinți, soră și Monica, constituie fabula acestei părți a romanului pe care o demontăm în continuare.

Deoarece perioada în care are loc acțiunea romanului este una de tranziție, este vădită tendința trecerii de la rural la urban, de la periferie la centru, de la național la european, de la obiectiv la subiectiv, de la tradițional la modern, de la protocronism la sincronism, autorul pune în relație diverși actori ai momentului, personaje caracteristice. Avem în centrul acțiunii pe Pan Director, moș Grigore, fratele tatălui copiilor, exponent al lumii noi, cu fabrici, cu bani, averi, dar fără familie, nevastă. Avem reprezentanții lumii vechi, părinții Deleanu, Alice și Iorgu, împliniți și fericiți. Și, cei care se află în centrul schimbării, în devenire, copiii Dănuț, Olga și sora lor vitregă Monica. Fiecare dintre ei exprimând plener tipurile personajelor respective aflate la răspântia dintre tradiționalism și modernism.

Anume în discuția dintre membrii familiei, mama și unchiul Grigore, se descoperă și se accentuează faptul creșterii, devenirii personajului, Dănuț e deja „băiat”, nu „copil”:

„— Ce vârstă are Dănuț?

— Unsprezece ani; nu știi?

— Perfect. Vra să zică e băiat.

— Copil.

— Nu-nu! Băiat. Și nenorocirea e că pentru tine va fi mereu copil.

— E natural. Sunt mama lui...” [1, p. 237]. Anume unchiul Herr Direktor, cu argumentele de rigoare, propune familiei Deleanu ca Dănuț să treacă la liceu de la Iași (provincie) la București (civilizație). Acest fapt ne prilejuiește, prin discursurile lui Herr Direktor, prezentarea epocii respective cu toate problemele ei caracteristice începutului de secol XX, o societate aflată în preajma unui război, Primul Război Mondial, la răscrucea veacurilor, în care trebuie să intre, să se acomodeze și să existe Dănuț (în baza discursului respectiv vom propune o probă didactică la finele lecțiilor).

Aceste trei categorii de personaje reprezentative vor avea trei păreri diferite despre trecerea, plecarea lui Dănuț.

Primul, Herr Direktor este, bineînțeles, deschis spre schimbare. El se orientează spre București, în cel mai rău caz, neglijând mediul moldovenesc: „Mediul moldovenesc e primejdios pentru educația băieților... Viitorul lui Dănuț nu trebuie încredințat *norocului*

moldovenesc” [1, p. 240] și evidențiind ruperea de dulcegăriile mamei: „Și-i iarăși foarte bine ca nenumăratele ispite ale adolescenței și-ale tinereții să-l găsească bărbat călit în viață, nu poet ancorat în fustele mamei...” [1, p. 240].

Părinții, în durerea despărțirii, desigur nu vor să accepte plecarea de acasă a lui Dănuț. Mama cu ochii în lacrimi: „Grigore, îl rugă doamna Deleanu, cu ochii acoperiți, nici nu-i pregătit... N-are uniformă... Nici nu-i pregătit... Câte-i trebuie... Dacă nu-i pregătit...” [1, p. 246]. Tata, chiar dacă se resemnează bărbătește, ochii îi trădează durerea: „— Ai dreptate, dragă Grigore... Mediul moldovenesc e cam slab, zâmbi domnul Deleanu ștergându-și ochii umezi... Bietul Dănuț!” [1, p. 246].

Dănuț, deja și cu obraji în lacrimi, înfuriat: „Nu-mi trebuie! Dacă-i așa, bine!... Lasă că v-arăt eu!”... Cu glas ridicat, neobișnuit de tare și de hotărât, Dănuț rosti marile vorbe: „— Da, moșu Puiu, merg cu mata la București. Așa vreau eu...” [1, p. 259].

Olguța rămâne doar indignată că nu au întrebat-o și pe ea despre hotărârea de a-l trimite pe Dănuț la București. La moment sora încă nu conștientizează urmările plecării fratelui departe de casa părintească, ea unica rămânând mai mult sau mai puțin impasibilă în fața faptului.

Monica, însă, prin comportamentul ei, trădează un sentiment, anume cel de dragoste, prima dragoste. Gândul despărțirii de Dănuț îi trezește acest sentiment latent, care mai apoi se va solda cu o mare iubire: „Cu cozile fluturând pe spate, Monica alerga după el. — Dănuț, stai puțin, Dănuț! Îl ajunsese în livadă. Gâfâia. — Dănuț... Îmi pare-așa de rău că pleci! se spovedi ea gata de plâns, luându-l de mână și privindu-l cu ochii măriți.” [1, p. 276]. Momentul e semnificativ și pentru explicarea scenelor de final ale volumului, care sunt țesute cu amintirea anilor copilăriei lui Dănuț, cu poezii, tablouri, șotii surprinse în farmecul copilăriei, dar, mai ales, prin jocurile cu Monica.

Așadar, avem trei categorii de personaje care au păreri împărțite despre trecerea, plecarea lui Dănuț la studii în altă localitate, departe de casa părintească. Întru realizarea sarcinilor didactice, pornind de la comportamentul și felul de a fi al personajelor, propunem două activități didactice de analiză, reflecție și interpretare a textului.

1. *În baza celor două discursuri ale lui Herr Direktor (Moș Puiu):* a. Cu ideea de a rămâne în țară, exclusiv la București: „Și, ascultați-mă, condițiile de viață devin tot mai grele. Răscoala țărănească e un semn. Vor începe alte răscoale, alte tulburări — mai curând sau mai târziu... *până la* Așa, da! Acela va fi stăpânul celorlalți, ca și strămoșii lui, dar *altfel*...” [1, p. 241] și b. Despre plecarea în străinătate, în Europa (el însuși învățând în Germania, dar preferând în special Franța): „Dragii mei, în această privință credința mea e alta decât aceea a parveniților, ciocoilor și chiar multor boieri autentici care-și trimit odraslele prin străinătăți de îndată ce le-au înțarcat, ca să învețe limbi străine... *până la* De altfel, pentru un om întreg, e bună orișice civilizație adevărată. Contactul cu mai multe chiar, nu-i strică...” [1, pp. 242-243].

În contextul dat se poate propune elevilor, pornind de la discursurile respective, pe dimensiunea inter- și transdisciplinarității, să facă o paralelă între istorie și literatură. Cât de veridic apar, cum se reflectă evenimentele reale în cele din ficționalitatea romanului? Ce a avut loc cu adevărat? Cum sunt relatate în roman? Ce s-a întâmplat de fapt? A fost proroc? sau Cât de profetic a fost Moș Puiu? etc.

2. *În contextul atitudinilor pe care le iau personajele în privința plecării lui Dănuț la studii liceale.* La etapa lecției, cea de reflecție, putem propune o activitate prin tehnica *Discuției în panel*. În acest sens, condiționăm elevii să mediteze, împreună cu personajele romanului,

comentând diverse situații. De exemplu: Propunem elevilor să discute despre luarea deciziei de a pleca de lângă părinți prin astfel de situații: Ce gândesc, vorbesc părinții când trebuie să ia asemenea decizii, atunci când copiii nu sunt de față? Și, respectiv, când sunt prezenți părinții? Ce gândesc copiii în asemenea situații când a) sunt supărați pe părinți și b) când sunt fericiți? Ce gândesc rudele apropiate, sora, fratele, vecinii, profesorii? Ce gândește mama? Ce gândește tata? Ce gândesc bunicii? etc. Totodată, le putem propune să facă paralele cu alte texte din literatura română și cea universală, pe care le-au citit despre plecarea de acasă, despărțirea de familie, despre trecerea de la o treaptă a existenței la alta, de la o etapă de vârstă la alta. De exemplu: *Amintiri din copilărie* de Ion Creangă; *Puiul* de Ioan Alexandru Brătescu-Voinești, *Căprioara* de Emil Gârleanu, *Piciul* de Alphonse Daudet etc. etc.

În concluzie, menționăm că după lectura acestui text artistic elevii înțeleg mai bine dificultățile și avantajele vârstei de pubertate. Totodată, la etapa preadolescenței, încep să mediteze, să înțeleagă, să conștientizeze mai lucid faptul nevoii trecerii la alte culmi, drama despărțirii de familie, de părinți și rude, dar și acceptarea și deschiderea spre noi orizonturi de existență și cunoaștere.

BIBLIOGRAFIE

1. TEODOREANU, I. *Opere alese I. Ulița copilăriei. La Medeleni I.* Editura Pentru Literatură, București, 1968.
2. CURRICULUM ȘCOLAR pentru disciplina *Limba și literatura română*. Clasele a V-a – a IX-a, Chișinău 2020.
3. CARTALEANU, T., COSOVAN, O., GORAȘ-POSTICĂ, V., LÎSENCO, S., SCLIFOS, L. *Formare de competențe prin strategii didactice interactive*. Chișinău, Editura Pro Didactica, 2008.
4. CARTALEANU, T., GHICOV, A. *Predarea interactivă centrată pe elev*. Chișinău, Editura Știința, 2008.
5. COSTEA, O. *Didactica lecturii: o abordare funcțională*. Iași, Editura Institutul European, 2006.